

On the cultural position, we note that since Tripoli culture (Aratta), Russ (Kyiv) state, Hetmanshyn, Ukrainian land receives and stores still positive information (materials of archaeological excavations chronicle evidence, etc.) of people who vitally concerned about the social organization of the state, care for its unity, greatness and power among the people and countries of the Ecumene during that times. Since then our land has been infected with passion to create a state, the idea of fighting for independence and Ukrainian unity.

The strength of feeling of homeland, highly emotional relationship to your native land, your native home, all that is known and is area of interest of the local geography. It has an important place in system of human values. If the fate of the Earth is the lot of human than environment starts flourishing, otherwise there will be loss of control over the natural environment and the disappearance of nation (ethnicity), as evidenced by numerous examples from the long history of entire nations and even civilizations.

The strength of the Earth in its spiritual energy. Black arable of an autumn field, as a prototype of our bitter past, gives nutritious juice to spring's green shoots. Spirit of the land is in black bread, which we consume, in breast milk, in the character of a young child, in the wisdom and will of the new generation of Ukraine!

Keywords: biosphere, nation, ethnos, ethnogeny, identity, landscape, nature reserve.

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2017.66.16>

УДК 911.3:32

Н. Корома, канд. геогр. наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

СХЕМА СИСТЕМНОГО ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО АНАЛІЗУ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ

Присвячено проблемам дослідження територіально-політичної системи (ТПС) як об'єкта вивчення політичної географії. Метою роботи є формулювання основних підходів при розробці схеми політико-географічного аналізу територіально-політичних систем на мікро-, мезо- та макрорівнях. Використання методів системного аналізу і синтезу, індуктивно-дедуктивного доведення, абстрагування та логічних побудов забезпечило системність дослідження. Було проаналізовано значний масив матеріалу наукового та публіцистичного спрямування з питань політико-географічних геополітичних досліджень. Обґрунтовано ключові позиції побудови схеми системного політико-географічного аналізу, що враховують сучасні виклики розвитку суспільства. Це дослідження розв'язує низку нових завдань, які мають теоретико-методологічне значення: інтерпретація системи понять, що формує сучасне поле політико-географічних досліджень ТПС на різних ієрархічних рівнях. Практичне впровадження схеми системного політико-географічного аналізу дасть можливість комплексно вивчати проблеми територіально-політичної організації суспільства, також проводити вузькоспеціалізовані дослідження окремих елементів ТПС або ж аналізувати територію з точки зору якоїсь ключової (вузлової) проблеми.

Ключові слова: політична географія, територіально-політична система (ТПС), системний аналіз, геополітична структура світу, геополітичний регіон.

Постановка проблеми. Однією з особливостей глобалізованого світу є постійний його розвиток. Кожна зміна має часову та територіальну координату. Процеси на одному ієрархічному рівні завжди мають ефект на іншому. Зв'язки між природним і людським світами та передумови всіх суспільних процесів мають географію та межі. Важко дати оцінку світовій системі та тенденціям її розвитку без вивчення просторових закономірностей територіальної організації суспільства на нижчих географічних рівнях. Результатом такої організації може бути так звана "територіально-суспільна система". Кількість питань і проблем, які вивчаються сучасними суспільними географами, надзвичайно велика і обмежується лише доступними формами життя та сферами діяльності людини. Політична сфера як передумова завжди була і до сьогодні залишається головною в контексті формування геополітичного мейнстріму на політичній карті світу. Тому можемо говорити, що *однією з найважливіших територіальних систем є територіально-політична система (ТПС) – об'єкт вивчення суспільно-географічної науки – політична географія.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку політико-географічної думки, процес формування об'єктно-предметного поля дослідження політичної географії відображено у працях як зарубіжних дослідників, таких як Джон Еґнью [7], Н.В. Каледін [3], В.О. Колосов [6], П.А. Циганков [10], В.Л. Цимбурський [11], так і вітчизняних науковців – М.С. Дністрянський [1, 2], С.В. Трохимчук [9], О.І. Шаблій [12], Б.П. Яценко [13, 14]. Окремі дослідження є в Є.Л. Кисельова [4], М.М. Книш [5], Л.І. Котик [5], В.І. Стафійчука [8].

Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми. Донедавна політична географія намагалася пояснити політичне життя та політичні процеси на певній території її географічним положенням, а голов-

ним чином розуміти саме географічну природу творення держав і міждержавних відносин (або конфліктів). Сьогодні основні зусилля політичної географії направлені більше на спроби розкрити суть взаємодії політичної сфери із суспільно-економічними та природними умовами території; пояснити розподіл політичної влади на різних політико-географічних рівнях (національному, наддержавному) через призму географічного уявлення, групової та інституційної належності людей, зайнятих у повсякденній боротьбі. Так, спостерігається переорієнтація фокусу уваги політичної географії, зміни її об'єктно-предметної сутності. Об'єктом дослідження політичної географії стає *територіально-політична система*, яка представляється сукупністю елементів політичної сфери і функціонує на певній території та може відрізнятися від іншої системи рівнем складності, масштабом [13]. Сучасні політико-географічні дослідження територіально-політичних систем проводяться на різних географічних (ієрархічних) рівнях [6, 13, 14].

– ТПС мікрорівня – держави, політико-адміністративні одиниці держави, інші географічні місця національного рівня;

– ТПС мезорівня – історико-географічний або етнокультурний регіон, регіональне інтеграційне утворення, геополітичний регіон, інші географічні місця наддержавного рівня;

– ТПС макрорівня – геополітична структура світу.

Формулювання цілей статті (Постановка завдання). Вивчення ТПС на будь-якому рівні й незалежно від її складності потребує чіткої схеми системного політико-географічного аналізу. Тому метою роботи є формулювання основних підходів при розробці схеми системного політико-географічного аналізу ТПС на мікро-, мезо- та макрорівнях. Дана мета обумовила розв'язання низки дослідницьких завдань, найголовнішим серед

яких є інтерпретація системи понять, що формує сучасне теоретико-методологічне поле політико-географічних досліджень ТПС, а також обґрунтування ключових позицій схеми системного аналізу, що враховували б сучасні геоелементні та геополітичні виклики. Використання методів системного аналізу і синтезу, індуктивно-дедуктивного доведення, абстрагування та логічних побудов забезпечить системність формування теоретико-методологічних основ аналізу територіально-політичних систем.

Виклад основного матеріалу. Системний аналіз – науковий метод пізнання, який дозволяє найбільш послідовно реалізувати системний підхід до вирішення великих комплексних проблем управління в різних сферах людської діяльності шляхом установаження структурних зв'язків між елементами досліджуваної системи.

Для розробки схеми системного політико-географічного аналізу ТПС на мікро-, мезо- та макрорівнях необхідне чітке розуміння основних положень концепції Дж. Еґнью "політико-географічних місць" [7], яка дає уявлення про територіально-політичну організацію суспільства на різних територіальних рівнях. Політико-географічне місце інтерпретується:

по-перше, як осередок політичного простору та є полем суспільних взаємодій на різних ієрархічних рівнях, від локального до глобального;

по-друге, у просторовому контексті як ефект місця, обґрунтовуючи територіальну відмінність, які виникають у ході політичних процесів.

Дана концепція поєднує окремі напрями досліджень у політичній географії та сприяє її інтеграції з іншими напрямками географії. "Територіально-політична організація" являє собою взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємопідпорядкованість таких передумов і чинників, що впливають на політичну чи іншу діяльність на території (акваторії). *Територіально-політична система – це результат функціонування на певній території об'єктивно пов'язаних між собою поєднань елементів політичної діяльності.*

Так можна окреслити такі ситуації в сприйнятті ТПС:

I. Виділяють два типи ТПС. *ТПС де-юре* – діють на визначеній території в певних юридично оформлених межах (адміністративних або міжнародно-правових). Відповідно до ієрархії ТПС, виділяють політико-адміністративні одиниці держави різного порядку (комуна, село, невелике місто, громада у великому місті; район, департамент, графство, велике місто; область, префектура, воеводство, багатомільйонне місто тощо), держави та інші місця національного порядку (федерація, конфедерація), економічні, політичні, військові об'єднання держав. *ТПС де-факто* – об'єктивно існуючі ТПС різних географічних рівнів, які виступають осередком політичного розвитку території в силу об'єктивних політико-географічних передумов. Межі таких ТПС можуть не збігатися з офіційними. Відповідно до ієрархії ТПС тут виділяють історико-географічні або етнокультурні регіони, геополітичні регіони, інші географічні місця наддержавного порядку, і як найвищий рівень територіально-політичної організації – геополітичну структуру світу. ТПС, що збігаються де-факто і де-юре, характеризуються більшою керованістю політичної системи в територіальному плані.

II. ТПС можна вивчати на різних якісних рівнях: національному та наддержавному. Національний рівень системи, як правило – це ТПС де-юре, що формуються в адміністративних і правових межах певної держави.

ТПС на наддержавному рівні – формуються на мезо- та макрорівнях і їхні межі залежать від динаміки зміни балансу геополітичних сил на глобальному рівні.

III. Фіксуєчи структурні або функціональні особливості ТПС, можна сформулювати типологічні відмінності для всіх різновидів географічних місць. Аналіз сукупності цивілізаційних, історико-географічних, внутрішньополітичних ознак дозволяє провести типологію для ТПС національного рівня, на наддержавному рівні типологія має виходити з особливостей позиціонування ТПС у світосистемі.

Залежно від адміністративного оформлення для **ТПС мікрорівня** визначаються такі їхні функції [6, 13, 14]:

1) для географічних місць національного рівня та політико-адміністративних одиниць держави різного порядку – первинна соціалізація людини, первинне відтворення політичної культури, адаптація території до загальнонаціональних впливів; передача імпульсів управління з загальнодержавного рівня на рівень первинних політико-географічних місць; інтеграція локальних систем ТПС (міської і сільської, поселень різної заселеності та функцій), дифузія та відтворення головних рис регіональної політичної культури, регулювання сталості та мінливості державної політичної системи;

2) для держав та інших місць національного порядку – реалізація права націй на самовизначення, захист національних інтересів держави, відтворення капіталу, осередок духовності, культурно-освітніх та інших умов життя, організація багатofункціональних дій керування, адаптація до глобальних впливів, регулювання взаємодії між наднаціональними ТПС.

Отже, ключові позиції **системного політико-географічного аналізу ТПС мікрорівня** виділяємо такі:

1. Географічний вимір простору ТПС: межі, суб'єкти.
2. Цивілізаційні ознаки та історико-географічні передумови формування території.
3. Детермінанти політичного розвитку території (демографічні, соціокультурні, освітні, електоральні, інформаційно-комунікативні, економічно-комунікаційні, політико-правові та силові ресурси, етнічний склад, територіальна ідентичність, зони (можливих) конфліктів).
4. Внутрішньополітичні відмінності ТПС (співвідношення політичних сил та політична свідомість населення, територіально-організаційна структура партій та інших громадських організацій).
5. Позиціонування ТПС системі політико-економічних відносин із системами такого ж чи вищого рівня: цілі та напрями внутрішньої/зовнішньої політики ТПС, дифузія ознак, зовнішні комунікації території, інтеграція локальних систем, адаптація території до загальнонаціональних і глобальних впливів.

Для **ТПС мезорівня**, залежно від їхнього міжнародно-правового оформлення, визначаються такі їхні функції:

1) для регіонального інтеграційного утворення – політико-економічна та етнокультурна взаємодія країн відбувається в межах положень відповідної регіональної організації. Сталість і керованість регіону забезпечується системою політико-територіального поділу з центрами як результату їхньої діяльності для координації відповідних управлінських функцій.

2) для історико-географічного або етнокультурного регіону, геополітичного регіону, інших систем наддержавного рівня – території пов'язані спільними історичними процесами, культурною, етнічною, іншою схожістю, інтенсивним політичними господарськими зв'язками і здійснюється регулювання політичного розвитку території та взаємовідносин.

Виходимо на основні положення **системного політико-географічного аналізу ТПС мезорівня**, що існують *де-факто*:

1. Історико-географічні передумови формування території.

2. Вимір географічного простору ТПС мезорівня: межі, суб'єкти.

3. Функціональні простори поля взаємодії ТПС: цивілізаційний, соціоетнічний, інформаційно-комунікативний, гео економічний, геополітичний, безпековий. Зони (можливого) конфлікту.

4. Геополітичне та гео економічне положення ТПС: місце та роль у геополітичній структурі світу, відносини із сусідніми регіонами, регіонами вищого рівня чи геополітичними центрами.

Що існують де-юре:

1. Історико-географічні (політичні, економічні та ін.) передумови створення інтеграційного утворення. Етапи формування та склад учасників.

2. Організаційно-управлінська структура інтеграційного утворення. Місія та роль, цілі та напрями діяльності.

3. Політичний розвиток території інтеграційного утворення (демографічні, соціокультурні, освітні, електоральні, політико-правові ресурси, етнічний склад, територіальна ідентичність).

4. Внутрішньополітичні відмінності регіону (регіональне співвідношення політичних сил і політична свідомість населення, територіально-організаційна структура партій та інших громадських організацій).

5. Детермінанти геополітичного ресурсу (інформаційно-комунікативні, економічно-комунікаційні та силові ресурси, зони (можливих) конфліктів). Регіональні лідери утворення.

6. Політико-географічне положення інтеграційного угруповання (позиціонування в системі політико-економічних відносин із системами такого ж чи вищого рівня: дифузія ознак, зовнішні комунікації території, інтеграція локальних чи національних систем, адаптація території до регіональних і глобальних впливів).

Геополітична структура світу формується "в результаті взаємодії акторів міжнародних відносин і виявляється методами геополітичного районування цілісного планетарного простору. Геополітична структура світу представлена множиною просторових моделей" [2, с. 298]. **Системний політико-географічний аналіз геополітичної структури світу** як моделі глобальної територіально-політичної організації проводять, виходячи з особливостей балансу геополітичних і гео економічних сил у світосистемі, постійна зміна якого робить *динамічними* межі зон впливу і змінює перелік головних акторів (геостратегічні гравці, геополітичні осі, геополітичні регіони, геополітичні центри – окремі країни чи цілі регіони). Серед основних завдань політичної географії і геополітики є дослідження механізмів взаємодії і типів контролю над геопростором; виділення геополітичних регіонів на основі розмежування полів міжнародної взаємодії активних гравців планети; виявлення геостратегічних зон, геополітичних регіонів та інших реально існуючих "просторових політичних одиниць"; подолання в міжнародних відносинах конфронтаційної логіки співпраці.

Отже, **аналізуючи геополітичну структуру світу**, важливо винести на розгляд такі положення:

1. Геополітична структура світу: цивілізаційні та глобалістичні аспекти формування.

2. Параметри територіально-політичної організації світу: склад і взаєморозміщення основних суб'єктів, динамічність міжнародно-політичних взаємин.

3. Характеристика просторових пропорцій (віддаленість, сусідство), територіальних зв'язків (політичних, економічних, культурних тощо) та геополітичні залежності (вплив, взаємодія, тяжіння, позиціонування та ін.) у межах світосистеми.

4. Глобальні проблеми та геостратегія основних акторів.

Висновки. Підходи до системного аналізу ТПС будь-якого рівня можна змінювати залежно від об'єктно-предметної сутності та мети і проводити вузькоспеціалізовані дослідження, вивчаючи або окремі елементи ТПС, або ж територію з точки зору якоїсь ключової (вузлової) проблеми. Зокрема, дуже важливими трендами політико-географічних досліджень територіально-політичних систем на сьогодні є такі:

а) політична карта світу, етапи формування та сучасний стан;

б) політико-географічне країнознавство, що дає комплексну політико-географічну оцінку окремих держав і регіонів світу;

в) інтерпретація поняття "політико-географічне (геополітичне) положення" як геопросторового положення (*позиціонування*) об'єкта відносно політичних даностей світосистеми, які справляють на неї суттєвий вплив і надають йому характерних рис унікальності; виступає інструментом виявлення територіальних відношень. Позиціонування окремої держави визначає її роль на політичній карті світу у виявленні територіальних відносин "країна – регіон", "регіон – геопростір", "країна – геопростір";

г) політична лімологія дозволяє всебічно вивчити політичні кордони з позиції їхньої г'єнези, прикордонні території, можливості транс кордонних зв'язків, територіальних спорів, зони можливих конфліктів;

д) електоральна географія – провідний напрям, що пов'язаний з установами територіальних (просторових) закономірностей поведінки населення у зв'язку з виборчими процесами до основних представницьких органів місцевого самоврядування і державної влади в різних країнах і регіонах світу;

е) використання політико-географічних підходів при вивченні геополітичних і гео економічних чинників впливу на баланс сил на різних ієрархічних рівнях у світосистемі.

Нове покоління політико-географів у другій половині ХХ ст. суттєво розширило поле наукового пошуку в дослідженнях політосфери, змінивши дискурс політичної географії. Переосмислення класичної теоретичної спадщини і пошук нових положень та ідей, реалізація адаптованих до сучасності практичних завдань дозволяють говорити про актуальність даного напрямку. Поява в політичній географії терміна "територіально-політична система" розширила поле політико-географічних досліджень і дала можливість вивчати проблеми територіально-політичної організації на різних ієрархічних рівнях світосистеми.

Список використаних джерел

1. *Дністрянський М.С.* Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. монографія / М.С. Дністрянський. – Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 114 с.

2. *Дністрянський М.С.* Політична географія та геополітика України: навч. посібник / М.С. Дністрянський. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 344 с.

3. *Каледін Н.В.* Політична географія: витоки та принципи наукової концепції / Н.В. Каледін. – СПб., 1997. – 163 с.

4. *Кисельов Є.Л.* Методологія геополітики / Є.Л. Кисельов. – Х.: Вид-во ХарПІ АДУ "Marіstr", 2002. – 136 с.

5. *Книш М.М.* Політико-географічна глобалістика : навч. посібник / М.М. Книш, Л.І. Котик. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – 505 с.
6. *Колосов В. А.* Геополітика і політична географія / В. А. Колосов, Н.С. Мироненко. – М.: Аспект Прес, 2002. – 479 с.
7. *Становлення політичної географії / Джон Еґнью.* – [Становлення суспільної географії]. – Лондон, Факультет географії, UCLA, 2002.
8. *Стафійчук В.І.* Методологічні підходи в геополітиці / В.І. Стафійчук // Економічна і соціальна географія : наук. зб. / ред. кол. С.І. Іщук (відп. ред.) та ін. – К., 2007. – Вип. 57. – С. 26-32.
9. *Трохимчук С.В.* Політична географія світу : навч. посіб. / С.В. Трохимчук, О.В. Федунь. – К.: Знання, 2007. – 422 с.
10. *Циганков П.А.* Політична соціологія міжнародних відносин : навч. посіб. / П.А. Циганков. – М.: Радікс, 1994. – 319 с.
11. *Цимбурський В. Л.* Росіяни і геоэкономика / В. Л. Цимбурський // Pro et contra. – 2003. – Т. 8. – № 2. – С. 178-216.
12. *Шаблій О.І.* Соціально-економічна географія України : навч. посіб. / М.І. Білецький, Б.І. Заставецький; О.І. Шаблій (ред.). – Л.: Світ, 2000. – 679 с.
13. *Яценко Б.П.* Політична географія та геополітика : навч. посіб. / за ред. Б.П. Яценка; В.І. Стафійчук, Ю.С. Брайчевський. – К.: Либідь, 2007. – 255 с.
14. *Яценко Б.П.* Особливості територіально-політичних систем національного і транснаціонального рівня (до проблем концепції географічних місць) / Б.П. Яценко // Географія : Виклики XXI століття : міжнар. наук. конф., присвячена 80-річчю географічного факультету Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (м. Сімферополь, 08-12 квітня 2014 р.) / Геополітика і геоэкономика / В. Л. Цимбурський // Pro et contra. – 2014. – Т. 10, вип. 2. – С. 69-71.

References

1. *Dnistriansky M.S.* Geopolitical doctrines and approaches: critical analysis of methodology : monograph / M.S. Dnistriansky. – Lviv : Publishing center of Franko Lviv National University, 2003. – 114 p.

2. *Dnistriansky M.S.* Political Geography and Geopolitics of Ukraine : Textbook. Ternopil : Educational book / M.S. Dnistriansky/ – Bogdan, 2010. – 344 p.
3. *Kaledin N.V.* Political Geography: origins and principles of scientific concepts / N.V. Kaledin. – S.-Pb., 1997. – 163 p.
4. *Kiselev E.L.* Methodology of geopolitics / E.L. – Kh. : Publisher KharRI UADA "Master", 2002. – 136 p.
5. *Knysh M.* Politico-geographical globalistics: Textbook / M.M. Knysh, L.I. Kotyk. – Lviv, LNU. Franko, 2013. – 505 p.
6. *Kolosov V.A.* Geopolitics and Political Geography / V.A. Kolosov, N.S. Mironenko. – M.: Aspect Press, 2002. – 479 p.
7. *Making Political Geography / John Agnew.* – [Human Geography in the Making]. – London, Department of Geography, UCLA, 2002.
8. *Stafiychuk V.I.* Methodological approaches in geopolitics / V.I. Stafiychuk // Economic and social geography. Scientific collection / The editorial board S.I. Ischuk (executive editor) and others. – K., 2007. – Issue 57. – P. 26-32.
9. *Trokhymchuk S.V.* Political geography of the world: Textbook / S.V. Trokhymchuk, O.V. Fedun. – K.: Knowledge, 2007. – 422 c.
10. *Tsygankov P.A.* Political sociology of international relations: Textbook / P.A. Tsygankov. – M.: Radix, 1994. – 319 p.
11. *Tsimbursky V.L.* Russian and geoeconomics / V.L. Tsimbursky // Pro et contra. – 2003 – Vol. 8. – № 2. – S. 178-216.
12. *Shabliy A.I.* Social and Economic Geography of Ukraine : Textbook / M.I. Beletsky, B.I. Zastavetsky; O. Shabliy (ed.). – L.: World, 2000. – 679 p.
13. *Yatsenko B.P.* Political Geography and Geopolitics: Textbook / ed. B.P. Yatsenko; V.I. Stafiychuk, Y.S. Braichevsky. – K.: Lybid, 2007. – 255 p.
14. *Yatsenko B.P.* Features of the National and Transnational Territorial Political Systems (to the problems of geographical places conceptions) / B.P. Yatsenko // International Conference "Geography: challenges XXI Century" dedicated to the 80th anniversary of the Faculty of Geography TAVRIA National University of V.I. Vernadsky (Simferopol, 08-12 April 2014) / Geopolitics and Ecogeodynamics regions. – Simferopol, 2014. – Vol. 10, issue 2. – S. 69-71.

Надійшла до редколегії 18.03.17

Н. Корума, канд. геогр. наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СХЕМА СИСТЕМНОГО ПОЛИТИКО-ГЕОГРАФИЧЕСКОГО АНАЛИЗА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ

Посвящено проблемам исследования территориально-политической системы (ТПС) как объекта изучения политической географии. Целью работы является формулировка основных подходов при разработке схемы политико-географического анализа территориально-политических систем на микро-, мезо- и макроуровнях. Использование методов системного анализа и синтеза, индуктивно-дедуктивного доведения, абстрагирование и логических построений обеспечило системность исследования. Было проанализировано значительный массив материалов научного и публицистического направления по вопросам политико-географических и геополитических исследований. Обоснованные ключевые позиции построения схемы системного политико-географического анализа, учитывающие современные вызовы развития общества. Это исследование решает ряд новых задач, которые имеют теоретико-методологическое значение: интерпретация системы понятий, что формирует современное поле политико-географических исследований ТПС на различных иерархических уровнях. Практическое внедрение схемы системного политико-географического анализа даст возможность комплексно изучать проблемы территориально-политической организации общества, также проводить узкоспециализированные исследования отдельных элементов ТПС, или же анализировать территорию с точки зрения какой-то ключевой (узловой) проблемы.

Ключевые слова: политическая география, территориально-политическая система (ТПС), системный анализ, геополитическая структура мира, геополитический регион.

N. Koroma, PhD Geography

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SCHEME OF SYSTEMIC POLITICO-GEOGRAPHICAL ANALYSIS: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS

In the second half of the twentieth century, the new generation of political geographers significantly expanded the field of scientific research in studies of the political sphere changing the discourse of political geography. One of the major territorial systems is the territorial and political system (TPS) – the object of political geography, as the direction of human geography. The territorial and political system – is the result of functioning in a particular territory objectively linked elements of political activity. The appearance in the political geography term of "the territorial and political system" has expanded the field of political and geographical researches and gave the opportunity to study the problems territorial-political organization at different hierarchical levels of the world system.

The purpose of this work is to formulate the basic research approaches for investigation the territorial and political systems (TPS) on different levels to develop schemes of their politico-geographical analysis. The research solves a series of new tasks that have a theoretical and methodological importance: interpretation the system of concepts forms the modern field of politico-geographical research TPS on different hierarchical levels and helps to build the scheme of systemic politico-geographical analysis. Practical implementation of the scheme systemic politico-geographical analysis will allow to fully studying problems of territorial and political organization of society, to carry out highly specialized research of individual elements of TPS or to analyze the territory in terms of a key (main) issue. Substantiated key positions for building the scheme of systemic politico-geographical analysis have to take into account modern challenges in society.

Methodology. Using the methods of system analysis and synthesis, inductive-deductive proof, abstraction and logical constructs provide the systemic research. It was analyzed a great massive of scientific and journalistic materials on the politico-geographical and geopolitical studies.

Key words: political geography, territorial and political system (TPS), system analysis, geopolitical structure of the world, geopolitical region.